

A migráció és a terrorizmus összefüggéseinek vizsgálata

Bevezetés

Az új évezred első két évtizedében a biztonságot veszélyeztető tényezők között egyaránt kiemelten említették a terrorizmus és a migráció kezelését.¹ Többen felvetették, hogy a terrorcselekmények és ezek kockázatának növekedése alapvetően a bevándorlás (migráció) erősödésének köszönhető. A kérdés az, hogy valós-e ezen összefüggés, illetve hogy adatokkal alátámasztható-e. A tudományos igényességet szem előtt tartva meg kell jegyeznünk, hogy minden cselekményt – főleg ha sok ezer esetet, illetve összetett jelenséget vizsgálunk – több tényező indukál és befolyásol.² Ezzel együtt jelen tanulmány kizárólag a migráció (menedékkérés) és a terrorcselekmények viszonyát, kauzális kapcsolatát kívánja feltárni alapvetően globális statisztikai adatok feldolgozásának segítségével.

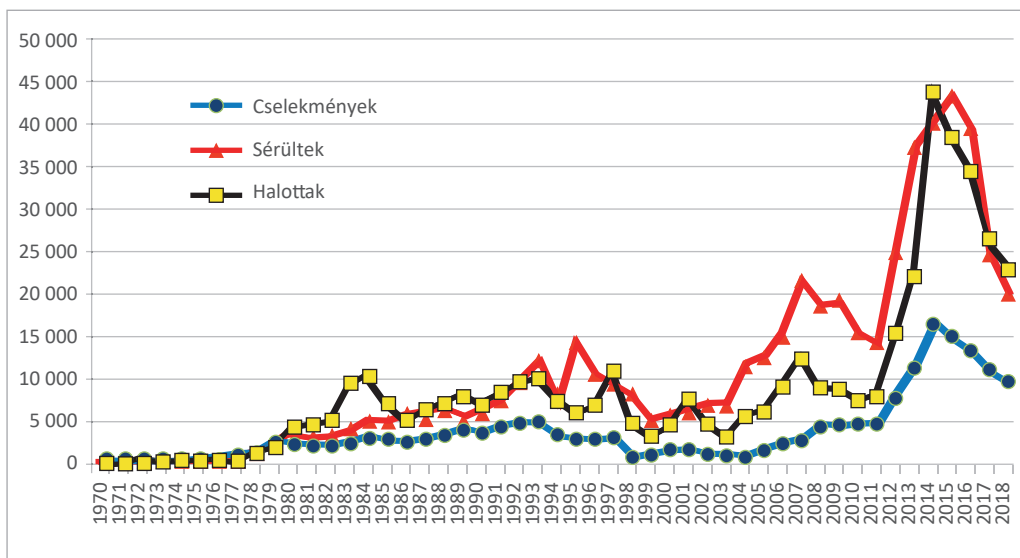
Először talán célszerű megvizsgálni, hogy globális mértékben ténylegesen hogyan is alakult a terrorcselekmények száma és mit mutatnak a trendek. Ehhez viszont meg kell jegyeznünk, hogy a terrorcselekmények vonatkozásában főleg a nemzetközi összevetést lehetővé tevő, illetve a globális szintű és hitelesnek tekinthető adatok, adatbázisok száma igen szűkösnek nevezhető.³ Jelen esetben alapvetően a tendenciát, illetve a nagyságrendet kívánjuk vizsgálni, ezért a leghosszabb időintervallumot feldolgozó adatbázist, a Globális Terrorizmus Adatbázisát (GTD) célszerű felhasználni.

Az 1. ábra alapján szembetűnik, hogy a hidegháború időszakában évről évre egyre több terrorcselekmény történt (számuk az évi néhány százaz szintről az ötezres szintre nőtt), egészen a szocialista világrendszer összeomlásáig. Ezt követően tizenöt év enyhe csökkenés után (a legkevesebb, 1159 terrorcselekmény 2004-ben volt) ismét, de már gyorsabban (négy év alatt, 2008-ra) megközelítette az ötezres szintet. Majd négy év stagnálás történt a cselekmények számában, miközben a terrorcselekmények során megsebesültek és meghaltak száma csökkent. 2011 után szinte „robbanásszerű” növekedés láthattunk, így 2013-ban 11 952, sőt 2014-ben már 16 818 terrorcselekményt regisztráltak világszerte. A halottak és sebesültek száma (külön-külön) meghaladta a negyvenezretet. 2015-től viszont a globálisan elkövetett terrorcselekmények száma fokozatosan csökkent, ahogy a terrorcselekmények következtében meghaltak és megsebesültek száma is drasztikusan visszaszorult a korábbi évhez képest, lényegében a 2014–2015-ös csúcsertékek felére. Az említett változások okait a migráció változásaival együtt igyekszünk elemezni.

¹ Lásd például *Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiája 2020* vagy *Európa Biztonsági stratégiája*.

² Sigmund Freud: *Mózes*. Budapest, Európa, 1987. 165.

³ A problémát jól érzékelteti Tóth Péter: A terrorfenyegetettségéről a számok tükrében. *Nemzet és Biztonság*, 4. (2017), 7. 83–92.

1. ábra: A terrorcselekmények és áldozatok számának dinamikája 1970 és 2018 között

Forrás: a GDT adatai alapján a szerző szerkesztése

Fogalmak

A migrációs adatok elemzése előtt szükség van egy kis fogalomtisztázásra, ugyanis a médiában, politikában és a közvéleményben is több fogalom keveredik, illetve nem-egyszer más a valós tartalma az éppen használt fogalomnak, mint amire a használó utal. Terjedelmi okokból részletes definíciókat nem ismertetünk (ezt megteszik helyettünk más tudományos igényű kiadványok),⁴ inkább a különbségeket igyekszünk érzékeltetni. Mindenki „migráns”, aki tartósan megváltoztatja a lakhelyét, akár belföldön, akár más országban teszi ezt. „Nemzetközi migráns”, aki más országba teszi át a lakhelyét, vagy mondhatnánk úgy is: más országban él, mint ahol született. Lényegében az ebbe a körbe tartozókat tekinti migránsoknak a köznyelv, amit az is elősegít, hogy az Egyesült Nemzetek Szervezetének szakosított Menekültügyi Hivatala (United Nations High Commissioner for Refugees – UNHCR) is ezt a definíciót használja. Pedig míg a szó eredeti és tudományos értelmében vett migránsnak nagyjából (csak becslések léteznek) minden tizedik ember tekinthető, addig a nemzetközi migránsok száma 2019-ben 271,6 millió volt.⁵ Vagyis megközelítően minden harmincadik ember, tehát a migrációban részt vevők kétharmada nem is hagyja el az országát. És ezzel még nincs vége, ugyanis akik

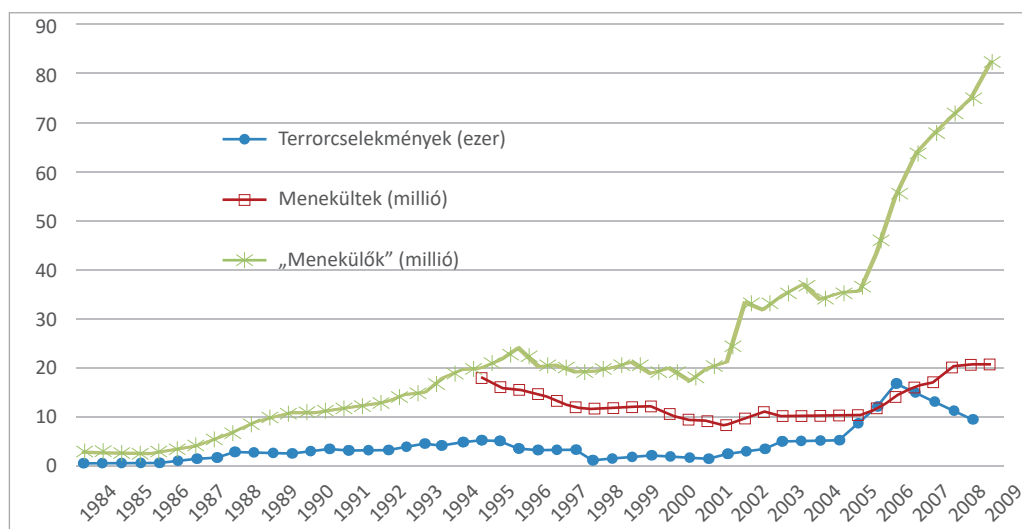
⁴ Például: Ritecz György – Sallai János: *A migráció trendjei, okai és kezelésének lehetősége 2.0.* Budaörs, Hanns Seidel Alapítvány, 2016.

⁵ Az ismert adatok alapján: Nemzetközi Migrációs Szervezet – IOM: *Világ migrációs jelentés 2000, 2010, 2020*; Ritecz György: *A Migráció a XXI. század kezdetén.* Saarbrücken, Globe Edit, 2017. Az 1970-es években 78,5 millióról lineárisan emelkedett a létszám, így a terrorcselekményekkel való bármiféle összefüggés lényegében kizárható.

a migránsoktól féltik a biztonságot, nem is ezekre az embercsoportokra gondolnak, hanem egy jóval szűkebb rétegre: alapvetően az illegális migránsokra, akiket sok esetben össze is kevernek a menedékkérőkkel vagy a menekültekkel.⁶ Ennek megfelelően inkább a tartalom és nem a forma alapján ez utóbbi kategória adatait vizsgáljuk, azzal együtt, hogy tudjuk, a menedéket kérők egy jó része legálisan lépi át az államhatárokat.

Trendek

Ahhoz, hogy megvizsgálhassuk, van-e összefüggés a menekültek számának alakulása⁷ és a terrorcselekmények elkövetése (mennyiségi változása) között, először a hosszabb távú trendeket célszerű elemezni.⁸

2. ábra: A menekültek, menekülők⁹ és a terrorcselekmények számának, trendjének alakulása

Forrás: UNHCR és a GTD adatai alapján a szerző szerkesztése

Az elmúlt fél évszázad (2. ábra) első felében, lényegében a két világrendszer fennállásáig, egyenletes, de enyhe emelkedés érzékelhető mind a menekültek, mind

⁶ Ez abból is adódik, hogy az illegálisan belépők zöme ténylegesen olyan országból indul, amelyben üldöztetésnek van kitéve, illetve a menekültügyi szabályokat (főleg az EU-tagállamokban) felhasználva igyekeznek tartózkodási jogosultságot szerezni.

⁷ Menekülthullámok korábban is voltak, például az 1946–1947-es évek fordulóján. A magyar–csehszlovák államhatáron kialakult menekültügyi válsághelyzetetről lásd: Főrizs Sándor: Menekültügyi válsághelyzet 1947-ben. *Belügyi Szemle*, 63. (2015), 2. 149–163.

⁸ Vizsgáltuk és az ábrán is feltüntettük a menekülteken (menekültstátuszt megkapottakon) kívül a „menekülőket” is, amely kifejezés magában foglalja a menedékkérőket és az úgynevezett belső menekülőket (IDP) is.

⁹ A szerző által alkotott kifejezés, amely magába foglalja a menekülteket, a menedékkérőket, a hontalankokat és az úgynevezett belső menekülőket. Lásd: Ritecz (2017) i. m. 16–23.

a terrorcselekmények vonatkozásában. 1992-től egyfajta trendforduló látható, amely után másfél évtizedig csökkenő trend érzékelhető mind a terrorcselekmények, mind a menekültek számában. Mondhatnánk, (legalábbis ebből a szempontból) egyre békésebb világban élünk, mind kevesebb terrorcselekmény történt és kevesebb embernek kellett elmenekülnie az otthonából/hazájából.

A 2003–2005-ös évek viszont egy emelkedő trendfordulót hoztak mindkét vizsgált kategóriában.¹⁰ Ha az ábra nem is annyira érzékelteti, de az adatok egyértelműen ezt jelzik, ugyanis a terrorcselekmények száma a 2003-as 1262-ről 2008-ra felugrott ennek közel négyszeresére (4788), miközben a menekültek száma 2005-ig csökkent, de a következő két évben hirtelen 3 millióval felszokott, 11,4 millió főre. Eközben a menekülők száma hatványozottan megnőtt (csak 2006-ban közel 12 millióval), és 2003–2008 között lényegében megduplázódott. A számok alapján is megállapítható, hogy tizenöt évvel ezelőtt történhetett „valami”. Az is kiolvasható az adatokból, hogy a menekültek és a menekülők száma egyfajta „fáziskéséssel” követi a terrorcselekmények növekedését, majd egy stagnálási fázis érzékelhető 2008–2011 között mind a két (illetve három) cselekménycsoportban. 2011-től a terrorcselekmények száma az addigi ötezer alatti értékről hirtelen nőni kezdett, és 2014-re több mint háromszorosára ugrott (16 818), a menekültek és a menekülők száma csak két évvel később, 2013-tól kezdett emelkedni, főleg a menekülők száma, ami az utóbbi hét évben megduplázódott és elérte a 82,3 milliós értéket, miközben a menekültek száma lényegében 2017-re duplázódott meg, és tulajdonképpen azóta a 20 milliós nagyságrendben van. Vagyis 2014–2017 között szintén jelentős változást jeleznek az adatok, ami azt eredményezi, hogy innentől már a vizsgált kategóriák eltérnek egymástól.

Az utóbbi fél évtizedben ugyanis a terrorcselekmények csökkenő trendet mutattak, ami nem is látszik megtörni, és már ismét 10 000 alatti e cselekmények száma globálisan. A menekültek száma növekedés után stagnál, míg a menekülők száma töretlenül növekszik. E szerint meg tudtuk határozni azokat a csomópontokat, időszakokat, amelyek a fordulópontokat jelentették a vizsgált kategóriákban, illetve ahol „együtt futottak” és ahol már eltértek. Ezek alapján azt mondhatnánk, látszik összefüggés a terrorcselekmények és a menekültek számának változásai között.

A trendeket befolyásoló események, illetve a háttér vizsgálatát talán célszerűbb az utóbbi három évtizedre szűkíteni, annál is inkább, mivel azóta rendelkezünk viszonylag kellő mennyiségű és hitelesnek is tekinthető információval.¹¹ A kétpólusú világrendszer megszűntét követő egyfajta normalizálódó időszakban¹² egyre kevesebb terrorcselekményt követtek el, és mind kevesebb embernek kellett elmenekülnie. Ebből viszont egyértelmű ok-okozati összefüggést nem állapíthatunk meg.

A következő meghatározó fordulópont az előző évtized közepe, amiktől (az adatok alapján) egyre veszélyesebb lett az élet bizonyos helyeken (erre még visszatérünk),

¹⁰ Az ismétlések elkerülése érdekében az okokról később ejtünk szót.

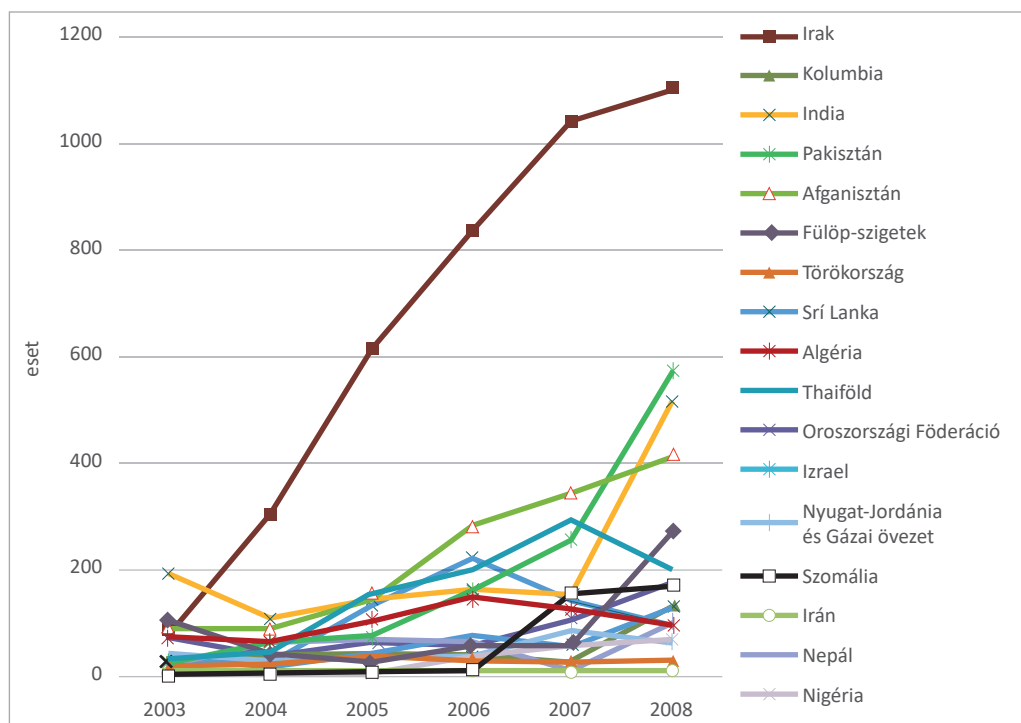
¹¹ Bakóczy Antal: Megismerési akadályok a terrorizmus kutatásában. *Belügyi Szemle*, 63. (2015), 7–8. 88–105.

¹² A globális adatok lényegében nem érzékeltették az amúgy súlyos helyi konfliktusokat, például a délszláv eseményeket, ruandai népirtást stb.

és amikor látszott, hogy ez nem is lesz jobb, sokan elindultak egy biztonságosabb helyet keresni maguknak. Ez indokolja a „fáziskésést” is. A stagnáláson – véleményünk szerint – nincs mit magyarázni, egyértelmű. Ahogy az is, hogy a 2011 utáni terrorcselekmények drasztikus elszaporodásának logikus következménye lehetett a menekültek számának megemelkedése. De azt, hogy ez tényleg ennyire triviális, csak akkor állíthatjuk, ha a terrorcselekmények helyszíne és a menekülők származási helye egybeesik. Ehhez viszont célszerű ez egyes időszakokat külön-külön elemezni.

Az első emelkedési hullám

Nehéz volt olyan grafikont szerkeszteni – lásd a 3. ábrát –, amely hűen megmutatja a 2004–2008 közötti terrorcselekmények dinamikájának jellemzőit. Így végül 17 ország adatait tüntettük fel, mivel a vizsgált időszakban ezekben fordult elő az évi százas terrorcselekmény-nagyságrendet meghaladó adat, illetve esetükben érzékelhető az emelkedő trend.

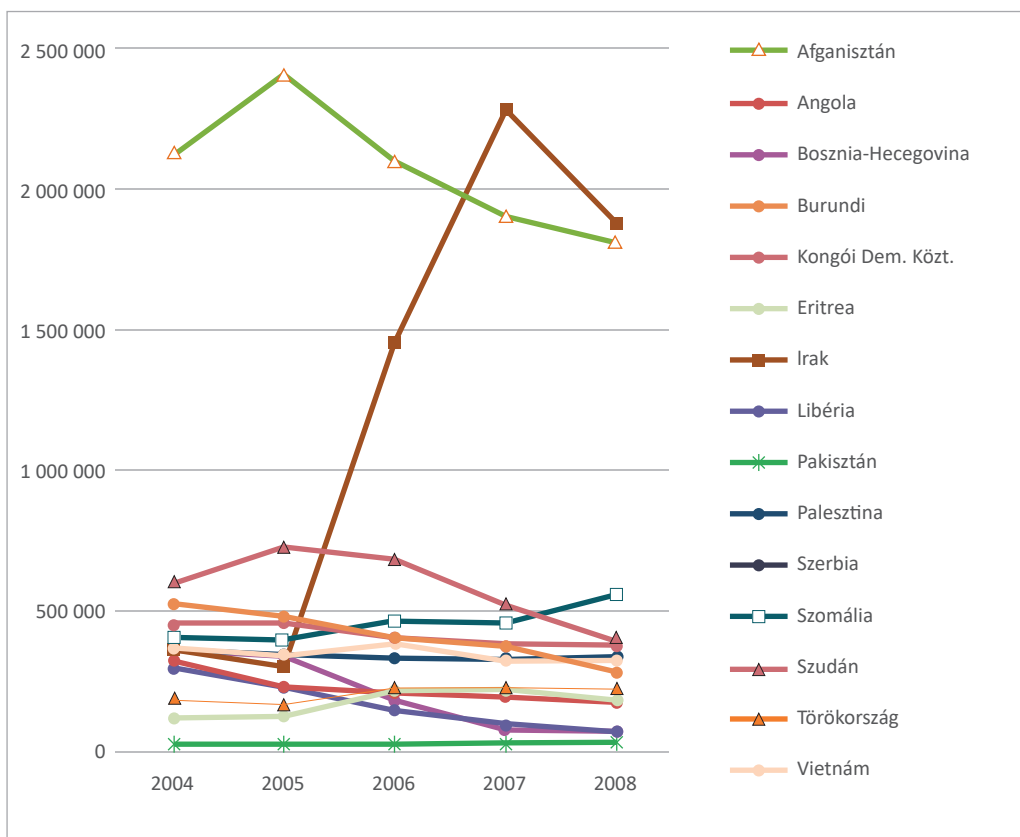
3. ábra: A terrorcselekmények alakulása a „legjellemzőbb” országokban 2003–2008 között

Forrás: a GDT adatai alapján a szerző szerkesztése

A 2003. évi adatot is felvettük, éppen azért, hogy látható legyen a 2004-es „mélypont” is. Ez utóbbi alapvetően India 2003. évi kiemelkedő adatából eredt, majd utána csökkenés,

stagnálás jelentkezett itt, de 2008-ban a világon elkövetett terrorcselekmények rangsorában India már a harmadik helyen szerepelt. Ennek viszont el kell gondolkodtatnia bennünket arról, hogy itt, Európában mennyire is vagyunk tisztában a terrorcselekmények számával, helyszíneivel. De – ami a lényeg valójában – jól látható a grafikonon, hogy a 2004–2008 közötti időszakban jelentkező terrorcselekményszám-növekedés zömében az Irakban elkövetett cselekményekből eredt. Ez kitűnik abból is, hogy a világon elkövetett összes terrorcselekmény „csak” 6,9%-át követték el Irakban 2003-ban, majd 2005–2007 között már 30–32%-át! Ezt egészítették ki a 2005-től növekvő mértékű afganisztáni, illetve a 2007–2008-tól emelkedő számú pakisztáni merényletek. (Valamint a már említett indiai emelkedő trend.)

A menekültek adatainak illusztrálásához csak egy nehezen átlátható grafikont (4. ábra) tudtunk készíteni, de talán így érzékeltethető igazán a nagyságrendek és a változás dinamikája.

4. ábra: A menekültek adatai a „legjellemzőbb” származási országok szerint 2004–2008 között

Forrás: az UNHCR Globális trendeket ismertető éves dokumentumainak adatai alapján a szerző szerkesztése

Itt 15 országból áll a „legjellemzőbb” származási országok listája, ezek azok, amelyek a legtöbb menekültet bocsátották ki ebben az időszakban. Annyiban mindenesetre szemléletes a grafikon, hogy amíg a világ összes menekültjének adatai emelkedtek ezen időszakban, addig a legnagyobb kibocsátó országokból lényegében évről évre közel azonos nagyságrendű vagy részben egyre kevesebb menekülő távozott. Ez alól kivétel Irak, amely szinte más dimenzióban található, sőt az itteni emelkedés is lényegében 2006–2007-re koncentrálódott. Ez utóbbi azt is jelenti, hogy a korábbi, éves 300 ezres menekültszámról 2007-re ennek hétszeresére, 2,28 millióra nőtt az innen elmenekülők száma. Ezzel a világon regisztrált menekültek arányán belül a korábbi 3,6%-ról hirtelen 23,5%-ra ugrott, ami azt jelenti, hogy 2007-ben minden negyedik menekült Irakból származott. A grafikonból is jól érzékelhető, hogy Afganisztán tartósan egy más nagyságrendet képviselt, mint a többi „főbb” menekülteket kibocsátó ország, mivel tartósan 2–2,5 millióan menekültet regisztráltak innen évente.

A részadatokból jól érzékelhető, hogy teljes együttmozgás nem mutatható ki a terrorcselekmények és a menekültek száma között,¹³ de a változások dinamikája igazán egy országhoz, vagyis Irakhoz köthető. Rajta kívül még Afganisztán említendő, ahol láttuk, hogy a vizsgált időszakban közel ötszörösére nőtt a terrorcselekmények száma, és ennek is köszönhető, hogy menekülők milliói hagyták el az országot. Jól érzékelteti ennek a térségnek a kiemelkedő szerepét az is, hogy e két országban elkövetett terrorcselekmények számaránya (a világban elkövetett – GTD-ben regisztrált – összes cselekményhez képest) ekkor ugrott meg 14,7-ről 42,8%-ra. Vagyis 2007-ben a világban elkövetett minden terrorcselekmény közel felét az ezen országban élőknek kellett elszenvedniük. Ugyanezen időszakban, ugyancsak az e két országból menekülők aránya (az ENSZ által regisztrált menekültekhez képest) 26,2%-ról 43,3%-ra emelkedett. Ez azt mutatja, hogy mégiscsak a terrorcselekmények voltak az egyik legnagyobb motiválói a menekülésnek ebben az időszakban. Ezzel együtt talán érdemes leírni, mi is történt ekkoriban ezekben az országokban.

Köztudott, hogy a 2001. szeptember 11-i USA-beli terrortámadásokat követően az Egyesült Államok „háborút hirdetett” a terrorral szemben. Ennek szellemében szövetségeseivel lerohanta előbb Afganisztánt (2001), majd Irakot (2003). Az afganisztáni tálibok és az al-Káida erőinek jelentős része átmenekült a szomszédos Pakisztánba.¹⁴ Pár évvel később, amikor a „megtámadott” erőknek sikerült kicsit rendezniük sorait – és a megszálló, „felszabadító” erők aktivitása csökkent –, ellentámadást indítottak. Ez látható 2004-től a terrorcselekmények statisztikaiban, majd a menekültek adataiban is. 2009-től viszont új elnöke lett az USA-nak, aki kicsit más módszereket igyekezett keresni a terror elleni küzdelemre. Lényegében Obama elnök abbahagyta a háborút, és megkezdte a kivonulást Irakból, majd Afganisztánból is. Meglátásunk szerint ez áll

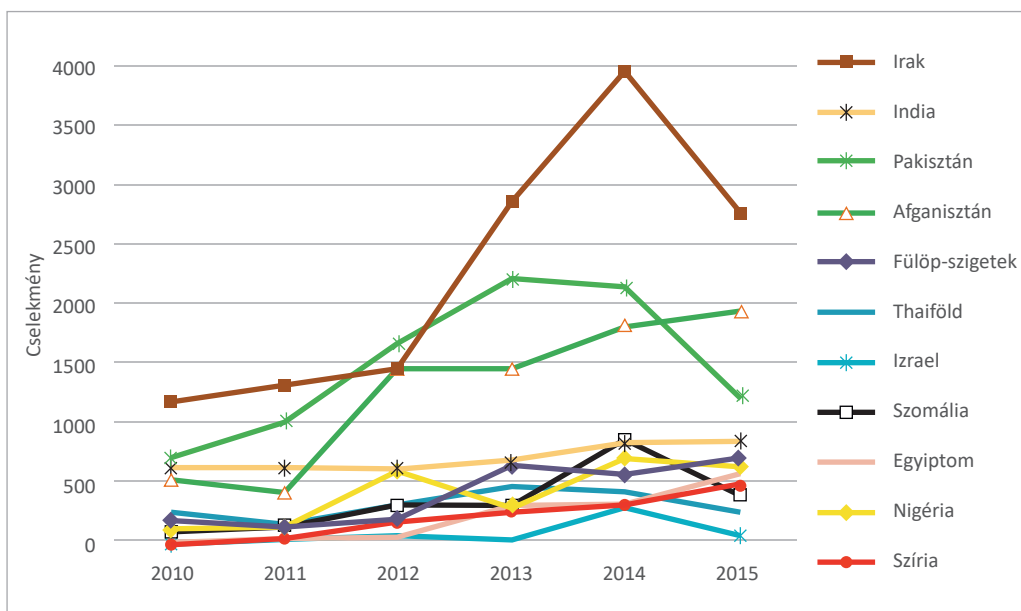
¹³ Akkor lehetne kijelenteni az egyértelmű összefüggést, ha minden országban, ahol nőtt a terrorfenyegettség, növekedne a menekülők száma is, de ez nem így van. Jól jelzi ezt például India esete, ahol magas a terrorcselekmények száma, a nemzetközi statisztikákban regisztrált menekültek száma viszont elenyésző.

¹⁴ Illetve más, velük szimpatizáló országba, ami nem kis mértékben hozzájárult a 2011 utáni eseményekhez.

a stagnáló időszak mögött a terrorcselekmények és a menekültek statisztikáiban egyaránt. Aztán jött 2011, az úgynevezett „arab tavasz”, de lássuk a statisztikákat!

A második emelkedési hullám

Maga az „arab tavasz” eseménye a statisztikai adatok szerint – lásd a következő oldal 5. ábráját – jelentős számú terrorcselekménnyel nem járt, sőt Észak-Afrika és a Közel-Kelet országai közül a top 10-be csak Egyiptom és Izrael került be.

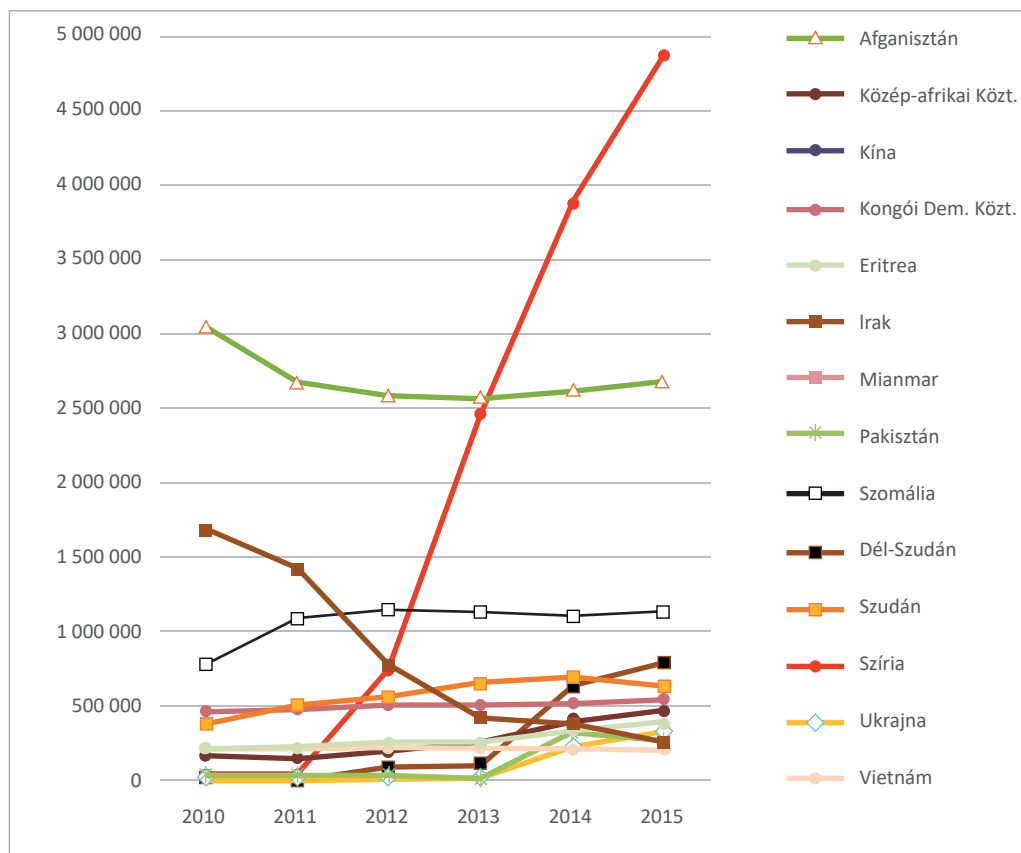
5. ábra: A terrorcselekmények alakulása a „legjellemzőbb” országokban 2010–2015 között

Forrás: a GDT adatai alapján a szerző szerkesztése

A 2012 utáni drasztikus megugrás valójában a már említett „hármasknak”, Iraknak, Afganisztánnak és Pakisztánnak „köszönhető”. A világon regisztrált összes terrorcselekmény több mint fele (50–54,5%) ebben a három országban történt azokban az években. Igaz, ez idő alatt Szíriában is tízszeresére nőtt a terrorcselekmények száma (49-ről 485-re), de ez még mindig „csak” töredéke az irakiak által elszenvedett cselekményeknek. Bár azt is meg kell jegyezni, hogy a terrorcselekmények során meghaltak és megsérültek számát tekintve Szíria már a negyedik a 2012–2015-ös években. Mindez szoros összefüggésben van az Iszlám Állam (ISIS) és elődszervezeteinek tevékenységével. Érdekes megfigyelni, hogy a 2014-es adatokhoz képest Irakban és Pakisztánban is jelentősen (30, illetve 42,4%-kal) csökkent az elkövetett terrorcselekmények száma 2015-ben. Ez viszont annak is köszönhető, hogy az euroatlanti (korántsem egységes) politikai vezetők érzékelték, hogy az addig (leginkább nem nyílt módszerekkel, de)

támogatott despoták ellen harcoló szervezetek (vagy egy jó részük), gyakorlatilag a Nyugat ellen fordultak. Ezért nemcsak a támogatásukat vonták meg, de olyan feltételeket igyekeztek teremteni, amelyek között ezen szervezetek (elsősorban az ISIS) felszámolhatókká váltak. Ennek kevésbé látványos eleme volt a pénzügyi folyamatok zárolása, de idesorolható az iráni atomalku, amelynek folyamányaként Irán közvetlen katonai erővel is kész és képes volt szembeszállni az ISIS erőivel. Az oroszok beavatkozása nemzetközi hallgatólagos beleegyezés mellett történt. Az ISIS elleni közvetlen harcok fő részese, a kurd ellenállás, illetve a Szíriai Demokratikus Erők (Syrian Democratic Forces – SDF) kézi- és nehézfegyverekkel való ellátása mellett a légi támogatást is biztosította a Nyugat. Mindez vezetett el ahhoz, hogy már 2015-ben elkezdett csökkenni a terrorcselekmények száma.

Az úgynevezett arab tavasz utáni fél évtized menekültügyi adatai lényegében nem támasztják alá azt a hipotézist, hogy azon országokból menekültek el a legtöbben, ahol drasztikusan megnőtt a terrorcselekmények száma (lásd az alábbi, 6. ábrát).

6. ábra: Menekültek főbb származási ország szerint 2010–2015 között

Forrás: az UNHCR adatai alapján a szerző szerkesztése

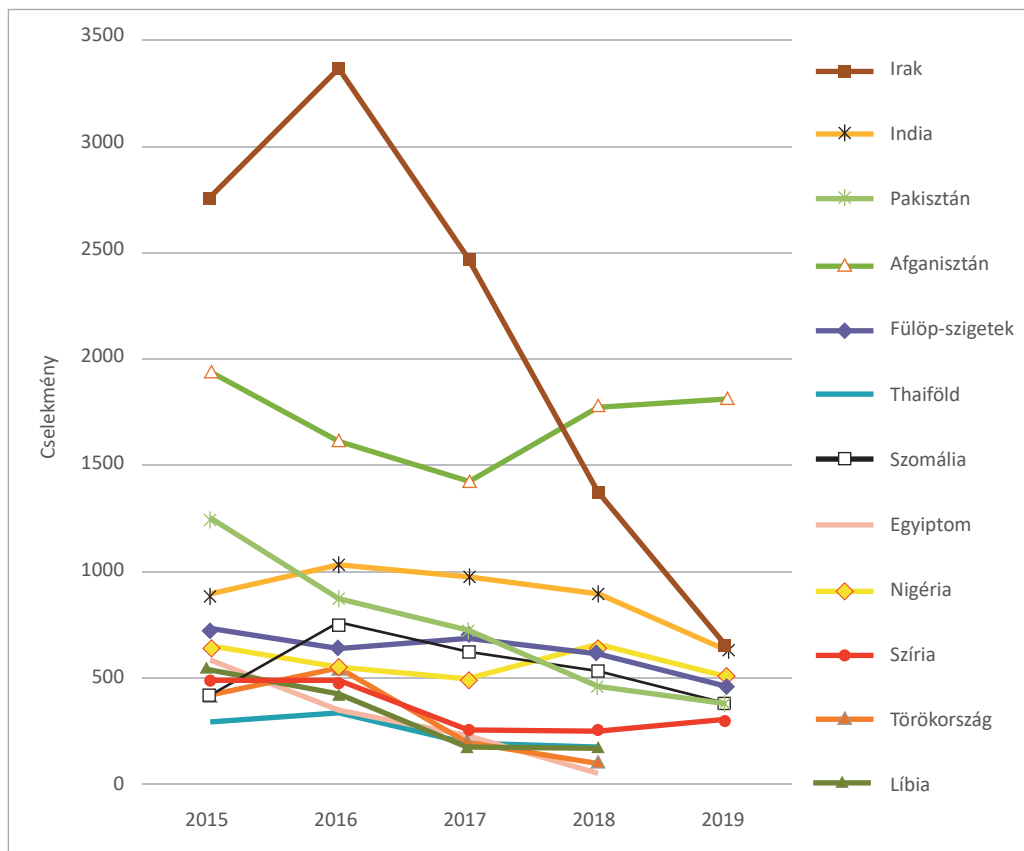
Mint látható, a legélesebb eltérés éppen Irak esetében látható, ugyanis míg a vizsgált időszakban a terrorcselekmények itt ugrottak meg leginkább és a nagyságrendje is lényegében meghatározta a globális adatok súlyát, valamint irányát, addig az innen menekülők száma drasztikusan csökkent (1,68 millióról 261 ezerre), és ezzel a világon regisztrált menekülteken belüli súlya is a korábbi adat tizedére esett (16,9%-ról 1,7%-ra). Az afganisztáni menekültek száma szintén a magas számuk mellett is inkább esett, mint stagnált. A terrorcselekményeknél említett hármas utolsó tagja, Pakisztán esetében ugyan az utolsó két évre (2014–2015) megtízszereződött a menekültek száma, de a nagyságrendjük (300 ezer fő) még messze volt ahhoz, hogy érdemileg befolyásolja a globális trendet. Ezt lényegében egy másik országból menekülők adatai tették meg, amely állam nem más, mint Szíria. Érdekes módon, amíg a terrorcselekmények száma ezen időszak alatt Szíriában ugyan tízszeresére nőtt, de a nagyságrendje még 2015-ben is „csak” megközelítette az 500 cselekményt, addig az innen menekültek száma szinte a nulláról lódult 5 millióra, így a földön regisztrált menekültek harmada ebből az országból került ki 2015-ben. Ezzel lényegében ebből az egy országból származó menekültek száma és emelkedő trendje határozta meg a globális növekedést. Ami így alá is támasztotta az innen menekülőkre irányuló médiafigyelmet.

Vagyis azt láthattuk, hogy Közel- és Közép-Kelet a meghatározó továbbra is mind a terror-, mind a menekültügyi eseményekben. Ez szorosan összefügg a nyugati beavatkozásokkal és be nem avatkozásokkal. Ami úgy is magyarázható, hogy a Nyugat bizonyos (el nem ismert) támogatása mellett induló „arab tavasz” polgárháborús állapothoz vezetett, illetve a megszállt Irakban egyfajta „felszabadító” terrorhullám indult el a változásokat érzékelve. A menekültek számának stagnálása, enyhe csökkenése is részben ennek köszönhető, mivel többen reménykedtek abban, hogy kedvező változások következnek, ezért talán nem kell elmenekülni. Ezzel szemben Szíriában az erőszakosan fellépő Aszad-rezsim hamar kiábrándította a tömegeket abbéli reményükből, hogy megszűnhet a diktatúra. Erre erősítettek még rá az ISIS brutális fellépései és generálták a menekülthullámot.¹⁵ Vagyis alapvetően a terror indukálta a menekülthullámot.

2015 és az azt követő helyzet

Ahogy már az előző fázis elemzésénél láttuk, 2015-ben már megkezdődött egy csökkenő periódus, mivel 2014-ben követék el a legtöbb (regisztrált) terrorcselekményt, szám szerint 16 818-at. Ezután nemcsak globálisan, de a terrorcselekményt elszenvedő legtöbb ország szinte mindegyikében érzékelhető a csökkenés.

¹⁵ Ezt több egyéb ok is erősítette, lásd Ritecz György: Az Európába irányuló tömeges irreguláris migráció felfutásának és megszűnésének okai. *Hadtudomány*, 28. (2018), 3–4. 66–78.

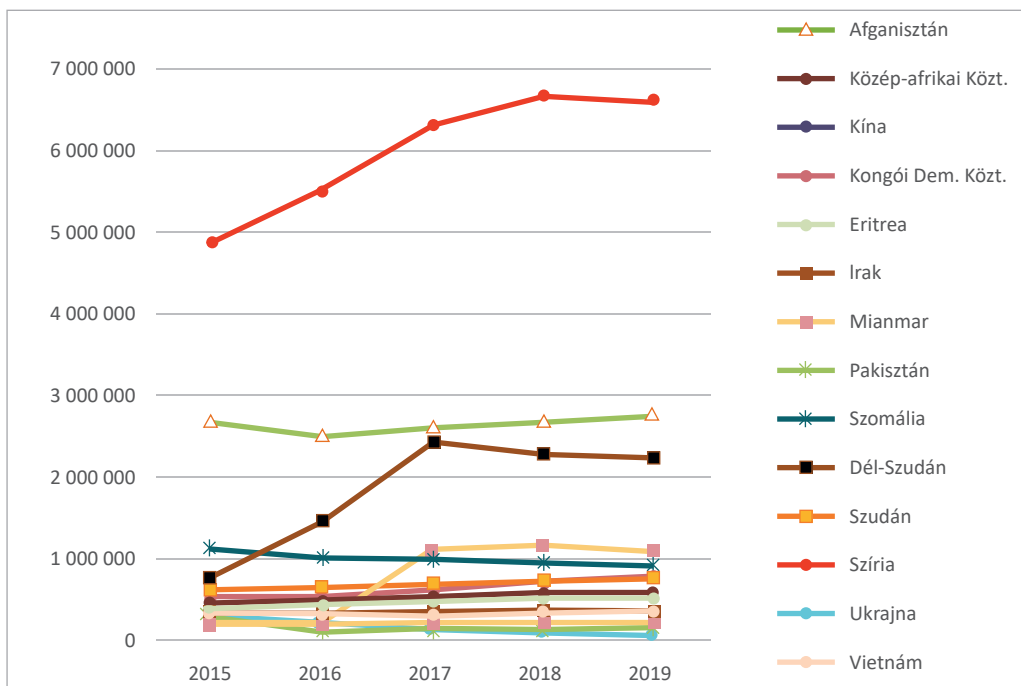

7. ábra: A terrorcselekmények alakulása a „legjellemzőbb” országokban 2015–2019-ben

Forrás: a GDT adatai alapján a szerző szerkesztése

A fenti ábrán is jól érzékelhető, hogy igazán meghatározónak a terrorcselekmények számában és ezáltal annak változásában is az Irakban elkövetett cselekmények számítanak még mindig. Vagyis az, hogy az ott 2016-ban elkövetett 3356 cselekmény 2019-re már majdnem a hatodára (642) esett, a globális csökkenést egyértelműen befolyásolta, azzal együtt is, hogy az összes cselekményen belüli aránya ezen időszakban Iraknak 24,9%-ról 7,6%-ra esett vissza. Közben a legtöbb terrorcselekményt elkövető országok mindegyikében 30–50%-os esés is történt, lényegében egyedül Afganisztánban maradt ez időszakban tartósan évi 1500–2000 között a cselekmények száma. Ami lényegében már utal arra, hogy – az ISIS visszaszorítása ellenére is – a közép-ázsiai térség továbbra is a legaktívabb a terrorcselekmények vonatkozásában. Ezt jelzi az is, hogy a nagymértékű csökkenések ellenére, illetve azokkal együtt az ismert hármas (Irak, Afganisztán, Pakisztán), kiegészülve Szíriával, 2016-ban még a világon ismertté vált terrorcselekmények közel felét (46,8%) szenvedte el, de 2019-ben is még minden harmadik (35,9%) ilyen cselekményt ezen országokban követte el.

A regisztrált menekültek száma lényegében stagnál az utóbbi években, alapvetően ezt jelzik a „főbb” kibocsájtó országok is (8. ábra). Azzal együtt is, hogy 2018-ig még emelkedett a szíriai menekültek száma, ahogy a dél-szudániaké is (2017-ig),¹⁶ a stagnálást érzékelteti, hogy a regisztrált összes menekült fele (50,8–47,9%) még mindig az ismert hármas (Irak, Afganisztán, Pakisztán) és Szíria polgárai közül került ki. Vagyis e térség a meghatározó a terrorcselekmények és a menekülés szempontjából is. Tehát az elmúlt évtizedekben a Nyugat által elindított demokratizálási, modernizációs szándék által gerjesztett folyamatok csődöt mondtak, gyakorlatilag működésképtelen államok alakultak ki az említett országokban, ahonnan aki teheti, elmenekül.¹⁷

8. ábra: Menekültek főbb származási országok szerint (2015–2019)

Forrás: az UNHCR adatai alapján a szerző szerkesztése

Az okok

Talán itt az ideje belátnunk, hogy a régi elv, amely szerint „az ellenségem ellensége a barátom”, nem biztos, hogy még mindig, illetve minden esetben helytálló. Ugyanis

¹⁶ A mianmari genocídium lényegében nem terrorcselekmény (az állam által elkövetett terror nem tartozik a fogalomkörbe), így ennek elemzésébe nem megyünk bele.

¹⁷ Deák József: Az Oroszországi Föderáció határőrizeti kihívásai napjainkban. *Hadtudomány*, 26. (2016), E-szám. 7.

ezen elv alapján kezdte támogatni az USA az afganisztáni ellenzékét a szovjet megszállás idején, majd ebből nőtt ki az al-Káida. Az „arab tavaszt” követően – mivel Aszad szír elnököt nem tudta megbuktatni az ellenzék – ismét nyugati támogatás érkezett, ennek lett „gyümölcse” az ISIS. Szomáliában már 1993-ban pórul jártak az amerikai fegyveres erők az intervenciójuk során. Nigériában pedig ott a Boko Haram, amelyet annak idején az al-Káida képezett ki és finanszírozott, majd hűséget fogadott az ISIS-nek. E szerint az elmúlt két évtizedben kialakult terrorhullámok, majd az azokat követő hullámok alapvetően az úgynevezett fejlett Nyugat lépéseinek következtében alakultak ki.

A vizsgált statisztikák (főleg az ismert „hármast” adatai) alapján talán kijelenthető, hogy a terrorcselekmények jelentős részben hozzájárulnak, hogy egyes országokból menekülniük kelljen az embereknek.¹⁸ De azt is látni kell, hogy más (*pull-push*) tényezők is közrehathatnak,¹⁹ mivel számos ország esetében a magas terrorfenyegetettség sem indukál (statisztikailag érzékelhető) menekülést (például India, Fülöp-szigetek), míg más államok esetében magas menekülési adatok tapasztalhatók annak ellenére, hogy az adott országban regisztrált terrorcselekmények száma²⁰ nem olyan kiemelkedő (például Eritrea, Koszovó). Ez is arra utal, amit már Maslow óta tudunk, hogy az ember cselekedeteit a szükségletei motiválják, de hogy a szükséglet kielégítésének útját-módját mi minden befolyásolhatta, azt a vizsgálatunk tárgyát képező időszakokban az „extrém” illegális migrációs hullámokban²¹ érintetteknél tovább kellene elemezni, amire terjedelmi okokból nem térhetünk ki.

Ezzel együtt a migránsháttérűek közül néhányan követtek el súlyos terrorcselekményeket, amelyek a tömeges irreguláris migráció kapcsán felfokozott időszakban jelentős médiaháttérrel kaptak és a civil lakosság szubjektív biztonságérzetére is jelentős hatást gyakoroltak. Ennek háttérében elsősorban – állítják a szociológusok²² – az identitás elvesztése állhat. Ugyanis a másod- vagy harmadgenerációs migráns muzulmánok (azaz a bevándorlók leszármazottai, akik már valamely EU-tagállamban születtek, nőttek fel) bizonyos hányada – amilyenek a párizsi terror elkövetői is voltak – már nem érzik sajátjuknak szüleik, nagyszüleik kultúráját,²³ de az európai társadalmak sem fogadják be őket, és gyakori tapasztalatuk a diszkrimináció. Ebben a kitaszítottágban sokan fogékonyak a szélsőséges, internetes portálokon és egyes európai mecsetekben módszeresen hirdetett, gyűjtő hangú ideológiákra, és csatlakoznak a közel-keleti dzsihádistákhoz.

¹⁸ Pethő-Kiss Katalin: Countering terrorist act against christian places of worship. *Perspectives on Terrorism*, 14. (2020) 3. 75–88.

¹⁹ Részletesebben lásd: Ritecz György: A tömeges migráció és/vagy népvándorlás ürügyén. A kialakult tömeges migráció katalizátorai. In Deák József – Gaál Gyula – Sallai János (szerk.): *A toll sokszor erősebb, mint a kard*. Budapest, NKE Szolgáltató Kft, 2016. 174–189.

²⁰ Itt meg kell jegyezni, hogy azért a terrorcselekmények statisztikáinak megbízhatósága, pontossága is kérdéses lehet, ugyanis a terrorizmus kutatása és adatai igencsak „megismerési akadályokkal” terhelték. Lásd: Bakóczy Antal: Megismerési akadályok a terrorizmus kutatásában. *Belügyi Szemle*, 63. (2015), 7–8. 88–105.

²¹ Deák József: Határőrizeti és területi modernizációtól a mai népvándorlás határrendészeti kezeléséig: a határrendészeti tisztképzés negyedszázada. *Határrendészeti Tanulmányok*, 14. (2017), 2. 70–79.

²² Online: http://hvg.hu/hvgfriss/2015.03/201503_muszlimok_dzsihadistak_es_rasszistak_europa

²³ A többség nem is tartja a vallását, a rítusokat, nem jár mecsetbe.

mozgalmakhoz vagy azok európai sejtjeihez. Mondhatnánk azt is, addig van szerencsénk, amíg elutaznak egyfajta „terror turistaként”, és valamely közel-keleti országban élük ki az identitászavarból fakadó frusztráltságukat. A kockázat abból fakadhatna, amikor visszajönnek szülőföldjükre. Szerencsére ezek a félelmek azóta nem igazolódtak. Ugyanakkor nem tekinthető mindenki potenciális terroristának, aki abból a térségből érkezik. Ezért kell a nemzetbiztonsági szerveknek jól dolgozniuk, és még jobban együttműködniük a tagállamok biztonsági szerveivel,²⁴ sőt, talán egy integrált, európai szintű titkosszolgálati szervre lenne szükség.²⁵ Ugyanis amennyiben csak a hadsereggel és a rendészeti szervekkel kívánjuk feltárni és megoldani a terrorizmus által okozott kockázatokat, akkor a szabadság/biztonság tipikus dilemmájába ütközünk, és félő, hogy a biztonságunk (vagy legalábbis a vélt biztonságunk) érdekében a szabadságunk jelentős részéről mondunk le.²⁶

Mindenesetre fontos, hogy a franciaországi és a belgiumi terrorcselekményeknek nem igazán a bevándorlás, sokkal inkább az integráció kérdésére kellene ráirányítaniuk a figyelmet. Az Európai Unió éppen a migrációs kérdések komplex módon való kezelésének elősegítése érdekében a 2007–2014-es pénzügyi időszakra létrehozta²⁷ és működtette az úgynevezett szolidaritási alapokat.²⁸ A négy alap: menekültügyi, integrációs, viszszaérési és külső határok alap, viszont a rendelkezésre álló forrásoknak általában csak kis része – országonként eltérő, 5–15%-a²⁹ – jutott az integrációs feladatok segítésére, ez pedig elgondolkodtató. A 2014–2020-as pénzügyi tervezési időszakban újabb struktúrában használták fel a migrációra és a belső biztonságra tervezett forrásokat: egyrészt a menekült és migrációs alap (MMA), másrészt a belbiztonsági alap (BBA) keretében, de az integrációra (az arányokat tekintve) ebben a ciklusban sem jutott több pénz.³⁰

Eközben az idegenellenes hangulat(keltés)³¹ éppen hogy provokál, és nem az integrációt segíti, hanem ellehetetleníti azt. Itt játszik szerepet a globalizáció egyik kata-

²⁴ Részletesebben lásd: Kovács Gábor: A migráció bűnügyi hatásai a magyar határrendészet kockázatelemzési rendszerére. In Hautzinger, Zoltán (szerk.): *A migráció bűnügyi hatásai*. Budapest, Magyar Rendészettudományi Társaság Migrációs Tagozat, 2016. 141–150. és Kovács Gábor: A rendőrség vezetésirányítási rendszerének sajátosságai a migrációs válsághelyzet kezelése során. In: Tálas, Péter (szerk.): *Magyarország és a 2015-ös európai migrációs válság*. Budapest, Dialóg Campus, 2017. 125–148.

²⁵ A gyakorlat azt mutatja, a prűmi egyezmény a jó irányt jelölte ki, de az „önkéntes” jelleg már nem elégséges.

²⁶ Deák József: A terrorizmus természete és az ellene történő fellépés nehézségei Oroszországban a Szovjetunió szétesésétől napjainkig. *Belügyi Szemle*, 63. (2015), 7–8. 137–151.

²⁷ European Commission Directorate-General Justice, Freedom and Security – SOLID/2007/27 – Committee General Programme Solidarity and Management of Migration Flows meeting 20 September 2007.

²⁸ A szolidaritási alapok weblapja: <http://solidalapok.hu>

²⁹ Magyarországnak a biztosított több mint 92 millió euróból kevesebb mint 12,5 millió euró jutott erre a célra.

³⁰ Hazánkban a két alap forrásösszegének mindössze 15,02%-át költötték integrációs feladatokra.

³¹ Az idegenellenességről lásd bővebben Görbe Attiláné Zán Krisztina: „Mi” és „ők”. Migráció és idegenellenesség a társadalmi megítélés tükrében. In Dobák Imre – Hautzinger Zoltán (szerk.): *Szakmaiság, szerénység, szorgalom: ünnepi kötet a 65 éves Boda József tiszteletére*. Budapest, Dialóg Campus, 2018. 241–251. és Görbe Attiláné Zán Krisztina: Nemzetközi xenofóbia kutatások. In Deák József – Gaál Gyula – Sallai János: *A toll sokszor erősebb, mint a kard: rendészettudományi tanulmányok Prof. Dr. Főrizs Sándor 65. születésnapja tiszteletére*. Budapest, NKE, 2016. 84–100.

lizátora, az új típusú média, ahol a „rémhír” mindenek előtt áll. Holott a statisztikai adatok alapvetően nem támasztják alá azt a közvélekedést, hogy a globálisan jelentkező migráció és az azon belüli, Európát érintő migrációs nyomás objektíve növelné a terrorcselekmények számát az öreg kontinensen. Ezzel együtt a szubjektív biztonság érzékelhetően csökkent. A kérdés valójában az, hogy ez miből eredeztethető. Vélhetően számos szociológiai, szociálpszichológiai, de talán politológiai kutatás is szükséges lenne ennek feltárásához. Mindenesetre, az eddigi információk alapján kijelenthető: annak ellenére, hogy már húsz éve³² háborút folytat az euroatlanti közösség,³³ a közemberek információs ingerküszöbét nem igazán érték el az erre vonatkozó hírek, információk mindaddig, amíg a harcok Ázsiában és Észak-Afrikában zajlottak, csak azt követően, amikor már egyes nyugat-európai államokban is eldőrdültek lövések és robbantások, illetve történtek késelések is.

Eközben a média, az emberek tájékozódása, értékválasztása is jelentős mértékben átalakult az internet gyors, olcsó elérhetőségének, a mobil- és okostelefonoknak, valamint – nem utolsósorban – a média bulvárosodásának köszönhetően. Az emberek ilyen jellegű befolyásolhatósága fokozódott, a nem megalapozott (hamis) információk is gyorsan terjednek. A közösségi hálón keresztül elérhető (sok esetben torzult) információt nemritkán megbízhatóbbnak vélik,³⁴ mint a (nehezen érthető, nem a közemberek nyelvén szóló) hivatalos kommunikét vagy a tudományos eredményeket. Ez a politikai kommunikációra is rányomta a bélyegét, vagyis ahhoz, hogy a tömegeket befolyásolni tudja az adott politikai szereplő, neki is ezt a (populista, demagóg) stílust, technikát kell alkalmaznia. Ez jól érzékelhető volt akár az amerikai elnökválasztás kapcsán is, ahol Donald Trump jelöltségére, majd megválasztására racionálisan szinte senki sem fogadott volna a jelöltállítási folyamat kezdetén, de idesorolható a Brexit-népszavazás is, amikor a racionális érvek alulmaradtak a féligazságokkal szemben. Nem véletlen, hogy a Brexit kulcsszemélyei milyen hamar visszaléptek az EU-ból való kivezető út levezénylésétől. Ez is jelzi, hogy csak a rövid távú érdekek a lényegesek, a hosszabb távú stratégia, előretekinvés már nem divat. Ezt sugallja valamennyi médiafelület, a fogyasztói társadalom, amely egyfajta identitás- és értékválságot³⁵ is generál.³⁶ Mintha az érzéki észlelés kerülne egyre inkább előtérbe az intellektuális helyett, vagyis az emberek egy jelentős része egyre inkább ösztönlényként³⁷ ténykedik. Ez viszont felerősítheti a felettes én befolyását, és teret enged a tekintélyuralmi rendszerek térhódításának. Mint tudjuk, „a tömegben milyen erős vágy él a tekintély után, melyet csodálni lehet, mely előtt meghajolhat, amely uralkodik rajta”.³⁸ Talán ezt jelzi például Vlagyimir Putyin, Recep Tayyip Erdoğan, Hszi Csin-ping, Abdel-Fattáh esz-Szíszi helyzete, és még folytatható

³² 2001. szeptember 11. óta

³³ Neve ellenére nem igazán viselkedik közösségként, ezért sem tudja hatékonyan kezelni problémáit.

³⁴ Sok esetben a GPS-nek is jobban hisznek az emberek, mint a saját szemüknek.

³⁵ „Most viszont azt látják, hogy nem a szorgalmasok boldogulnak, hanem azok, akik megfelelő kapcsolatokkal rendelkeznek.” Lásd: Nagy Gábor: Amerikai rémálom. *HVG*, 2016. május 26. 10.

³⁶ „miért nyerhet teret az a nézet, hogy »azok ott fenn« nem törődnek az emberekkel”. Lásd: Európai recsegés-ropogás. *HVG*, 2016. május 26. 11.

³⁷ Lásd például Sigmund Freud és Csíkszentmihályi Mihály műveit.

³⁸ Freud (1987) i. m. 169.

a sor. Felmerülhet a kérdés: a helyzet miatt változott-e a „vezetési stílusuk”, vagy ők teremtetek olyan helyzetet, hogy „egyeduralkodóvá” válhassanak?

A közvélekedés alakulásában szerepet játszhat az is, hogy miként dolgozzák fel a fejlett nyugati társadalmak és polgárai azt a felelősséget, amely legalább részben terheli őket a terror helyszínévé és egyúttal migrációkibocsátóvá váló országok instabillá tételében. Vagyis azok, akik felelősséget éreznek az államuk vezetői által tett,³⁹ illetve tenni elmulasztott⁴⁰ intézkedések miatt, egyfajta büntudatból is, megértőbben viszonyulhatnak a migránsokhoz. Viszont azok, akik ezt a felelősséget nem látják vagy nem akarják tudomásul venni, egyfajta kognitív disszonancia⁴¹ velejárójaként – én/mi jók vagyunk, nem követtünk, nem követhettünk el hibákat, bűnöket – magát a migrációt, illetve az irreguláris migránsokat tekintik a bajok forrásának. Az nyilvánvaló, hogy a menekülők ideális alanyai a bűnbakképzésnek,⁴² hiszen nem beszélnek a nyelvünket, másként öltözködnek, más a vallásuk, más kultúrkörhöz tartoznak, tehát nem „mi vagyunk”. Az elhúzódo gazdasági válság vesztesei, illetve a gazdasági élénkület a mindennapi életükben még mindig nem érzékelők körében viszonylag könnyen megfog a gondolat, hogy minden baj okozója a migráció és maga a migráns. A projekció (kivetítés) nemcsak a gazdasági fejlődés elmaradásától való félelemre, a munkahelyföltésre terjed ki, de akár az Európai Unió lehetséges szétesésének okozójává is minősíthetik, vagy akár járványok (Covid-19) terjesztőiként is bélyegezhetik a migrációs folyamatban részt vevőket. Ezt a hárító mechanizmust és félelemkeltést sikeresen lovalolja meg a politikán kívül a média is.

Európai adatok

Annak vizsgálata, hogy hogyan változott a terrorfenyegetettség Európában az elmúlt években, talán úgy a legautentikusabb, ha az Europol terrorizmussal kapcsolatos jelentéseit⁴³ vesszük elő.

Tekintettel arra, hogy a menekültmigráció és a terrorizmus kapcsolata igazán az utóbbi években lett a közbeszéd tárgya, elsősorban a Charlie Hebdo, Bataclan, illetve a nizzai és a belgiumi, németországi terrortámadások kapcsán,⁴⁴ ezért lényegében csak az utolsó évtized adatait nézzük meg. Az Europol adataiból egyértelmű és folyamatos csökkenés látható az elkövetett terrorcselekmények számát tekintve. Az alábbi ábrán is látható, hogy

³⁹ Például: háborúk indítása, bombázások, Abu Ghraib.

⁴⁰ Például: a be nem avatkozás egyértelműen embertelen és emberiség elleni bűncselekmények, polgárháborúk esetében.

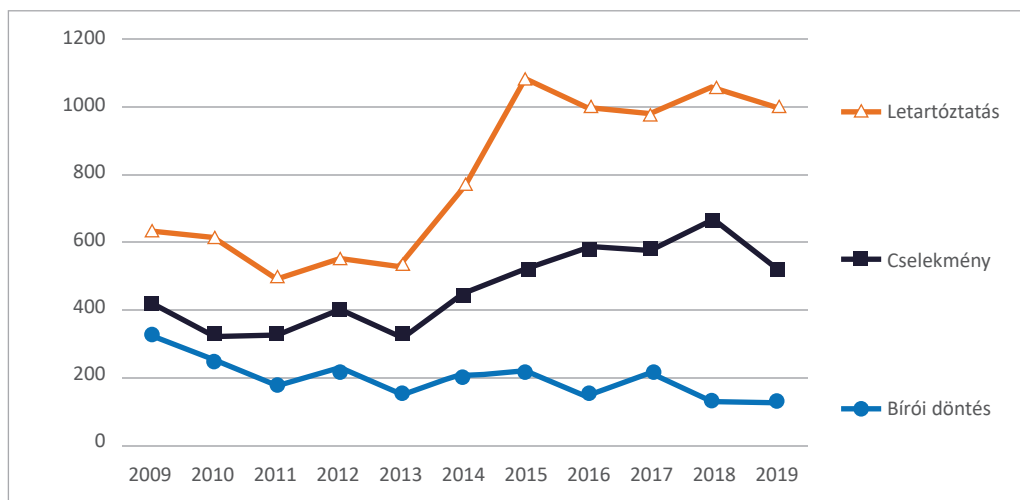
⁴¹ Amikor valamilyen új információ vagy tapasztalat ellentmond a korábbi elképzeléseknek vagy ismereteknek, akkor disszonanciát, belső feszültséget élünk át.

⁴² „A populista mozgalmak középpontjában a bűnbak áll.” Slomo Ben-Ami: Demagógok múltja és jövője. *HVG*, 2016. augusztus 18. 73.

⁴³ Az Europol TE-SAT European Union Terrorism situation and trend report 2009-től 2020-ig megjelent kiadványai alapján. Forrás: www.europol.europa.eu

⁴⁴ Almadi Sejla: *A bevándorlással kapcsolatos francia közvélemény 2012 és 2017 közötti alakulása*. Budapest, KKI-tanulmányok a Külügyi és Külgazdasági Intézet időszaki kiadványa T-2018/05.

a korábbi (2009) 316 terrorcselekmény helyett 2019-ben már ennek csaknem a harmadát (119 eset) követték el.

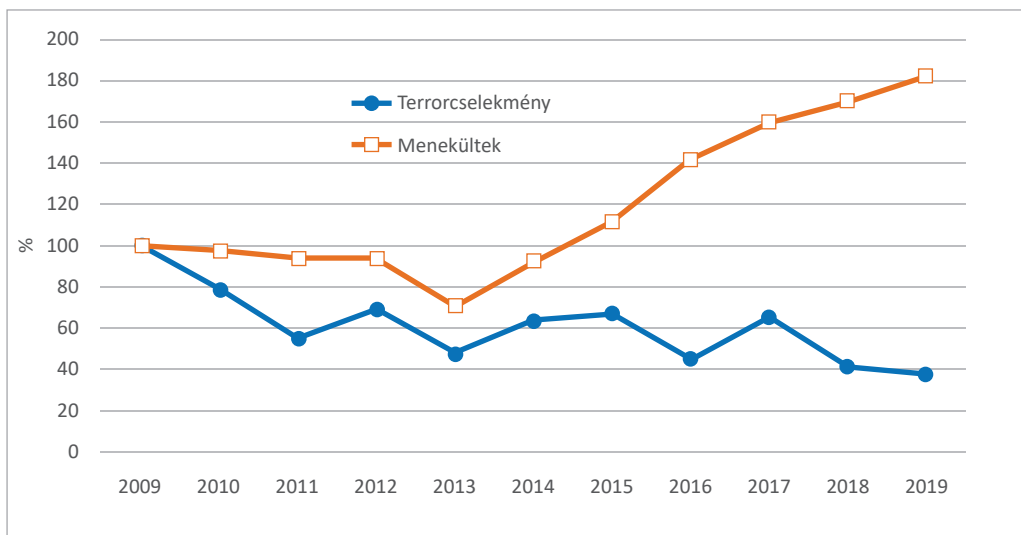

9. ábra: A terrorcselekmények és az azokkal kapcsolatos letartóztatások, valamint bírói döntések száma Európában

Forrás: EUROPOL TE-SAT European Union Terrorism situation and trend report kiadványai alapján a szerző szerkesztése

Sőt, a letartóztatások száma is csökkenő tendenciát jelzett 2013-ig, aztán ez a szám 2014-ben 774 fő, 2015-ben pedig már 1077 fő, de ez az érték azóta is ezres nagyságrendű. Bár mindehhez hozzá kell tenni, hogy ezek nem bizonyított esetek miatti elítélések, hanem csak valamilyen (remélhetőleg megalapozott) gyanú alapján történt letartóztatást takarnak. A téma átpolitizáltsága nemegyszer rányomja a bélyegét a jogalkalmazók tevékenységére, így ebben az esetben is talán erre utalhat az „eltérő trend”. Ha megnézzük a jogerősen lezárult bírói döntések számát, akkor is azt láthatjuk, hogy ugyan 2013 és 2018 között duplázódás történt, talán nem véletlen az sem, hogy éppen a 2015-ös évben emelkedett ötszáz fölé a bírói döntések száma (514), éppen akkor, amikor a tömeges irreguláris migráció jellemezte Európát, miközben a ténylegesen elkövetett terrorcselekmények száma nem nőtt. Azt is érzékeljük, hogy közel kétszer annyi a letartóztatott, mint akik végül bíróság elé kerültek. A bírói döntésekről azt is tudni kell, hogy ezen esetek 20–30%-a felmentéssel végződik, illetve gyakran az ítélet sem terrorcselekmény miatti, hanem más bűncselekményekre vonatkozik.

A terrorcselekmények és a menekültstátuszt kaptak között feltételezett összefüggést a statisztikai adatokban talán az arányváltozások vizsgálatával lehet a legegyszerűbben szemléltetni. Éppen ezért a 2009-es év adatait tekintettük 100%-nak, és ehhez viszonyított változást vizsgáltuk (bázisindex) és érzékeltetjük a 10. ábrán.

10. ábra: Az Európában elkövetett terrorcselekmények száma és a regisztrált menekültek számának változása 2009-hez viszonyítva (2009 = 100%)

Forrás: a szerző szerkesztése

Összegzés

Az adatok alapján kijelenthető tehát, hogy míg az érkező irreguláris migránsok, illetve menedékkérők aránya egyre nagyobb, addig a terrorcselekmények, illetve azon személyek száma, akik „jó okkal” ilyenek előkészítésével gyanúsíthatók, egyértelműen csökkenést mutat (10. ábra). Ahogy az Europol fogalmaz: „A mai napig nincs konkrét bizonyíték arra, hogy a terroristák utazásaik során rendszeresen kihasználták volna az Európa felé irányuló tömeges migrációt.”⁴⁵ Európában a terrorfenyegetettség nem is igazán a „bevándorlókhoz” köthető, hanem alapvetően a „bennszülöttekhez”,⁴⁶ és csak kisebb részben a migránsháttérűekhez. A hosszabb távú trend még azt sem igazolja, hogy az egyre több „migráns”/menekült jelenléte egyre több szélsőjobboldali terrorcselekményt indukálna.⁴⁷ Ugyanis igaz, hogy 2018-ban 44 szélsőjobbhoz köthető terrorcselekményt történt, amely adat 2015. évi 11-ről fokozatosan emelkedett, de 2014-ben is már 34 ilyen esetet regisztráltak, sőt 2007-ben szintén pont 44-et.

Visszatérve az alapkérdésre, a leegyszerűsített válasz az lehet, hogy a menekülők nagy többsége nem azért jött ide, hogy terrorcselekményeket kövessen el, hanem a Nyugat (az USA és szövetségesei) teremtett olyan helyzetet sok országban, amely miatt a terror

⁴⁵ Europol TE-SAT 2020. 15. – a szerzők fordítása.

⁴⁶ Például Anders Behring Breivik.

⁴⁷ Hautzinger Zoltán: A terrorizmus elleni küzdelem idegenjogi eszközei. In Gaál Gyula – Hautzinger Zoltán (szerk.): *Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XVI.* Pécs, Magyar Hadtudományi Társaság Határőr Szakosztály, 203

eluralkodhatott, instabillá vált az állam működése, ezért kellett elmenekülnie sok millió embernek a szülőföldjéről, akiknek egy kis csoportja az EU-ban számítana menedékre. Ezzel együtt talán bizakodóvá tehetnek minket azon adatok, amelyek globálisan és főleg az EU-t is érintő irreguláris migránsok származási országaiban a terrorcselekmények csökkenő számát mutatják, és a schengeni térségbe érkező irreguláris migránsok száma⁴⁸ 2015-től folyamatosan csökken, ahogy a terrorcselekmények száma is.

Felhasznált irodalom

- Almadi Sejla: *A bevándorlással kapcsolatos francia közvélemény 2012 és 2017 közötti alakulása. KKI-tanulmányok*. Budapest, Külügyi és Külgazdasági Intézet időszaki kiadványa T-2018/05
- Andorka Rudolf: *Bevezetés a szociológiába*. Budapest, Osiris, 2006.
- Bakóczi Antal: Megismerési akadályok a terrorizmus kutatásában. *Belügyi Szemle*, 63. (2015), 7–8. 88–105.
- Ben-Ami, Slomo: Demagógok múltja és jövője. *HVG*, 2016. augusztus 18.
- Bihari Ádám: A média az Iszlám Állam kinyújtott keze. *HVG*, 2016. július 28.
- Csepeli György: A kihűlt olvasztótégely. *Belügyi Szemle*, 47. (1999), 1. 21–26.
- Csikszentmihályi Mihály: *A fejlődés útjai. A harmadik évezred pszichológiája*. Budapest, Nyitott Könyvműhely, 2007.
- Csuka Gyöngyi – Török Ádám (szerk.): *Az Európába irányuló és 2015-től felgyorsult migráció tényezői, irányai és kilátásai*. Budapest, MTA, 2015.
- Deák József: A terrorizmus természete és az ellene történő fellépés nehézségei Oroszországban a Szovjetunió szétesésétől napjainkig. *Belügyi Szemle*, 63. (2015), 7–8. 137–151.
- Deák József: Az Oroszországi Föderáció határőrizeti kihívásai napjainkban. *Hadtudomány*, 26. (2016), E-szám. 7.
- Deák József: Határőrizeti és testületi modernizációtól a mai népvándorlás határrendészeti kezeléséig: a határrendészeti tisztképzés negyedszázada. *Határrendészeti Tanulmányok*, 14. (2017), 2. 70–79.
- Európai Biztonsági Stratégia. Európai Unió, Luxembourg. 2009.
- Fórizs Sándor: Menekültügyi válsághelyzet 1947-ben. *Belügyi Szemle*, 63. (2015), 2. 149–163.
- Freud, Sigmund: *Mózes*. Budapest, Európa, 1987.
- Görbe Attiláné Zán Krisztina: Nemzetközi xenofóbia kutatások. In Deák József – Gaál Gyula – Sallai János: *A toll sokszor erősebb, mint a kard: rendészettudományi tanulmányok Prof. Dr. Fórizs Sándor 65. születésnapja tiszteletére*. Budapest, NKE, 2016. 84–100.
- Görbe Attiláné Zán Krisztina: „Mi” és „ők”. Migráció és idegenellenesség a társadalmi megítélés tükrében. In Dobák Imre – Hautzinger Zoltán (szerk.): *Szakmaiság, szerénység, szorgalom: ünnepi kötet a 65 éves Boda József tiszteletére*. Budapest, Dialóg Campus, 2018. 241–251.
- Hautzinger Zoltán: A terrorizmus elleni küzdelem idegenjogi eszközei. In Gaál Gyula – Hautzinger Zoltán (szerk.): *Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XVI.* Pécs, Magyar Hadtudományi Társaság Határőr Szakosztály, 203–212.

⁴⁸ Frontex (European Border and Coast Guard Agency – Európai Határ- és Partiőrség) adatok – forrás: <http://frontex.europa.eu/publications>

- Kovács Gábor: A migráció bünygyi hatásai a magyar határrendészet kockázatelemzési rendszerére. In Hautzinger, Zoltán (szerk.): *A migráció bünygyi hatásai*. Budapest, Magyar Rendészetudományi Társaság Migrációs Tagozat, 2016. 141–150.
- Kovács Gábor: A rendőrség vezetésirányítási rendszerének sajátosságai a migrációs válsághelyzet kezelése során. In Tálás, Péter (szerk.): *Magyarország és a 2015-ös európai migrációs válság*. Budapest, Dialóg Campus, 2017. 125–148.
- Nagy Gábor: Amerikai rémálom. *HVG*, 2016. május 26.
- Pethő-Kiss Katalin: Countering terrorist act against christian places of worship. *Perspectives on Terrorism*, 14. (2020) 3. 75–88.
- Ritecz György: A tömeges migráció és/vagy népvándorlás ürügyén. A kialakult tömeges migráció katalizátorai. In Deák József – Gaál Gyula – Sallai János (szerk.): *A toll sokszor erősebb, mint a kard*. Budapest, NKE Szolgáltató Kft, 2016. 174–189.
- Ritecz György – Sallai János: *A migráció trendjei, okai és kezelésének lehetősége 2.0*. Budaörs, Hanns Seidel Alapítvány, 2016.
- Ritecz György: *A Migráció a XXI. század kezdetén*. Saarbrücken, Globe Edit, 2017.
- Ritecz György: Az Európába irányuló tömeges irreguláris migráció felfutásának és megszűnésének okai. *Hadtudomány*, 28. (2018), 3–4. 66–78.
- Tálás Péter: A terrorfenyegetettségről a számok tükrében. *Nemzet és Biztonság*, 4. (2017), 7. 83–92.

Statisztikák

- 25 Years of global forced displacement. www.unhcr.org/statistics
- Europol TE-SAT European Union Terrorism situation and trend report 2008 és 2020 közötti kiadványai. www.europol.europa.eu
- Frontex negyedéves és éves jelentései. <http://frontex.europa.eu/publications/>
- GTD. www.start.umd.edu/data-tools/global-terrorism-database-gtd
- UNHCR Global Trends Forced Displacement 1993 és 2020 éves kiadványai. www.unhcr.org

Jogszabályok

- 1163/2020. (IV. 21.) Korm. határozata Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiájáról
- A Bizottság közleménye a Tanácsnak és az Európai Parlamentnek a szabadság, a biztonság és a jog érvényesülésén alapuló térség a polgárok szolgálatában. Brüsszel, 2009. június 10. COM (2009).
- 2015/1601. Tanács (EU) határozata (2015. szeptember 22.) a nemzetközi védelem területén Olaszország és Görögország érdekében elfogadott átmeneti intézkedések megállapításáról.
- European Commission Directorate-General Justice, Freedom and Security – SOLID/2007/27 – Committee General programme Solidarity and Management of Migration Flows meeting 20 September 2007.